

GONDOLATOK AZ INNOVÁCIÓS EREDMÉNYEK GYAKORLATI BEVEZETÉSÉRŐL, MINT STRATÉGIÁRÓL AZ ALFÖLDI ERDŐGAZDÁLKODÁSBAN

Szépe Ferenc

Földművelésügyi Minisztérium mezőgazdasági főosztály

Köztudott, hogy a Tisza szabályozása előtt az Alföld jelentős, elsősorban tiszántúli része szeszélyes vízjárású, intenzív mezőgazdasági termelésre alkalmatlan terület volt, a Duna-Tisza közén pedig a futóhomok jelentett korlátot a gazdálkodásban. A szabályozás ugyan hatalmas területeken nyitotta meg az utat az intenzív szántóföldi növénytermelés előtt, a homokon viszont csak a szőlő- és gyümölcskultúra tudott gyökeret verni. Napjainkban az ártéri területek jobbára erdőgazdasági művelés alatt állnak és egyelőre csak ritka példái vannak a régi, hagyományos ártéri gazdálkodás visszaállításának, ami viszont a mai fogalmak szerint egyértelműen az agroerdészethez való visszatérést – vagy inkább az arra való áttérést jelenti. És ezzel már el is érkeztünk az innovációs eredmények bevezetéséhez, hiszen az agroerdészet maga is egyfajta innováció eredménye, és noha gyökerei sok évszázadra nyúlnak vissza, az elmúlt évtizedekben méltatlanul feledésbe merült. A világban egyre több helyen fedezik föl, Franciaországban már szinte mozgalom alakult rá, és bizton állíthatjuk, hogy a klímaváltozás fenyegetése és az egyre komolyabb társadalmi környezetvédelmi elvárások mellett számos termőhelyen érdemi alternatívát jelenthet a klasszikus mezőgazdasági termelésnek. Az agroerdészet maga is hihetetlen tárházát jelenti az innovációnak, hiszen nem csak a klasszikus erdészeti fás és szántóföldi lágyszárú fajokat lehet kombinálni, hanem például a gyept a gyümölcsfákkal és haszonállatokkal – nem kell mást tennünk, mint föléleszteni a feledésbe merült ismereteket, kombinálnunk kell azokat a legújabb kutatási eredményekkel és mindezt a társadalom hasznára fordítani. Ugyan az agroerdészet csak egy kiragadott példának tűnik az innováció rendkívül széles tárházában (beszélhetnénk az energetikai és ipari faültetvényekről is, mint alternatív agrártevékenységekről), de erdőgazdálkodók előtt ez tűnik az egyik legjobb példának – abból a szempontból is, hogy ebben az esetben is szükség van egy olyan stratégiára, amivel a hozzá kapcsolódó innovációs eredményeket a társadalommal és ezen belül a gazdátársadalommal el lehet fogadtatni. Nem elég ugyanis innovatívnak lenni – és ebbe beleértem az olyan, nem materiális innovációt is, mint a társadalmi, ami egy szűkebb vagy tágabb populáció gondolkodás- és viselkedés-módját változtatja meg -, el kell érni, hogy az innováció eredményei hasznosulhassanak, azaz a társadalom ezeket el- és befogadja.

Az innovációs láncot viszont csak szilárd alapokon lehet jól működtetni, amiben nagyon nagy szerepe van a hatékony és eredményes agrárkutatásnak. A magyar agrárkutatás az elmúlt száz évben nagyon sokat adott az Alföldnek és az alföldi embereknek is, ám meggyőződésünk, hogy a dicső múlt és biztató jelen után csak akkor lehet kiszámítható, biztos jövőt remélni az agráriumban, ha a kutatás minden korábnál eredményesebben és lendületesebben folyik. Az agrártárca alá tartozó hat, korábban is költségvetési formában működő intézmény összevonásával, a badacsonyi és kecskeméti szőlészeti és borászati kutatóintézetek visszavételével, valamint öt társasági formában működő agrárkutató intézet beolvasztásával a Kormány döntése alapján **2014. január 1-jével** megkezdte működését a **Nemzeti Agrárkutatási és Innovációs Központ**, ami mintegy 300 kutató munkájához biztosít kiszámítható és stabil szervezeti és finanszírozási hátteret, közel 200 projekttel. Az új intézmény létrehozásának az volt az egyik legfontosabb mozgatórugója, hogy az agrárkutatás hatékonyságát javítsuk, a tevékenység képes legyen a helyi és globális kihívásokra egyaránt gyors választ adni úgy, hogy közben egy pillanatra sem szakad el a gyakorló gazdától – mostani divatos szófordulattal ezt úgy lehet legjobban megfogalmazni, hogy „gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan”.

A kormányzati döntésnek a célja: „a széttagolt és elaprózott állami ágazati KFI kapacitásokból egyetlen önálló jogi személyiséggel rendelkező integrált intézmény létrehozása, amelyben a különböző intézetek elkülönült szervezeti egység formájában szakmailag autonómok maradnak és a gazdálkodásuk a számukra megszabott keretek között magas fokú önállósággal kerül végrehajtásra.” Tehát: gyakorlatorientált, koncentrált kutatási-fejlesztési tevékenység, strukturált szakmai profil, integrált működés és magas szintű szakmai kontroll megvalósítása a fő célunk.

Azért is cselekednünk kell, mert a kutatás és a kutatási, innovációs eredmények átadása a gyakorlat számára a jövőben még nagyobb fontossággal fog bírni. Az elmúlt évtizedekben ugyanis hatalmas átalakulás történt a világban, és bátran mondhatjuk, hogy a politikai változások következményei messze eltörpülnek a klímaváltozás várható hatásai, a mezőgazdasági termeléshez is nélkülözhetetlen, ám egyre szűkebben rendelkezésre álló természeti erőforrásokhoz való hozzáférés jelentette kihívások és a világgazdaságban tapasztalható globalizáció mellett. Mindezek többek között azt jelentik, hogy a Föld bármelyik pontján is termeljünk élelmiszert, munkánkra azonnali hatással vannak a bolygónk tőlünk legtávolabbi pontján bekövetkező természeti katasztrófák, gazdasági krízisek. A világ hihetetlenül összetett és bonyolult lett, ahol a mezőgazdaság – és természetesen az erdőgazdálkodás - sem az már, ami akár néhány évtizeddel ezelőtt is volt. Mára a Föld legeldugottabb szegletében is csak az tud talpon maradni, aki képes a termeléssel összefüggő természeti folyamatok megfigyelésére, megértésére, az ezekhez kapcsolódó új kutatási eredmények, ismeretek elsajátítására, gyakorlati alkalmazására úgy, hogy a fenntartható termelés elvét szem előtt tartva minél kevesebb természeti erőforrással igyekszik a lehető legtöbbet termelni. A termelést ökológiai és ökonómiai szempontból egyszerre kell intenzívebbé tenni, ez pedig csak a kutatás és az oktatás segítségével valósítható meg, ellenkező esetben nem csak az élelmiszer-szükségleteket nem tudjuk kielégíteni, de a termeléshez nélkülözhetetlen erőforrásokat is föléljük – a következményeket nem nehéz elképzelni...

Az Alföld a kutatók szerint különösen sérülékeny területnek számít, klímája a modellek szerint a jövőben még melegebb és szárazabb lesz, a klimatikus szélsőségek pedig – tekintsük akár az idei évet - mind gyakoribbak lesznek. Itt akár kis változások is messzemenő következménnyel bírhatnak. Az erdők és sok más agrártevékenység határhelyzetben van, így nem az a kérdés, hogy milyen erdőgazdálkodás, milyen erdők lesznek a régióban, hanem az erdők fenntartása, léte már a kihívás. A magunk részéről mindent megteszünk annak érdekében, hogy a kutatás-fejlesztés segítségével igyekezzünk a gazdákat erre fölkészíteni, aminek egyik gyakorlati eszköze az innovációs eredmények gyakorlati alkalmazásának előmozdítása.

A tárca konkrét további lépéseket tervez az előzőkben elmondottak megvalósítása érdekében a fiatal kutatók részére kialakított kutatói utánpótlásprogram elindításával, az együttműködések erősítésével, a szaktanácsadási tevékenység fejlesztésével, az innováció fontosságának hangsúlyozásával és a Nemzeti Agrárkutatási és Innovációs Központ szervezetének további bővítésével.

Bízunk abban, hogy az Önök munkájának és a Tisza éltető közelségének köszönhetően az elkövetkező generációkra egy élhető, virágzó és főleg erdőkkel borított Alföldet hagyunk, ami a biológiai sokféleséget tekintve is hihetetlen gazdagságot fog mutatni. A kihívások hatalmasak, az innováció előtt álló földelemek szintén. Megoldást kell találnunk például az özönnövényekre, de természetesen megtartva az akácot, újra kell gondolnunk az Alföld fásítási stratégiáját, mert hiába tenyészték itt a múltban őshonos fafajok, ha a változó klíma okán már nem találják meg többé itt az életföltételeiket. Ha nem tudjuk megoldani az öntözést, a klímaváltozással kapcsolatos regionális előrejelzések pedig a természet által is megerősítést nyernek, egyre komolyabb erőfeszítések árán sem biztos, hogy megállítható lesz az elsivatagosodás, ami ellen esetleg csak jelenleg idegenhonos fajok használatával lehet majd tenni valamit.

Az idegenhonos fajok esetleges termesztésbe vonását azonban a remélt sikeres öntésfejlesztési program mellett is érdemes komolyan megvizsgálni, hiszen az értékes öntözővizet elsősorban a nagy élőmunka-igényű ágazatokban – elsősorban a kertészetben – kell hasznosítani, mivel így lehet legnagyobb számban új munkahelyeket teremteni. Biztos vagyok abban, hogy a nem öntözhető területeken az Alföldön is nagyon sok értékes, új fajtát lehet termesztésbe vonni, az ezt megalapozó kutatási munka pedig komoly innovatív szemléletet és a világra való nyitottságot tételez föl. Ezekre a potenciálisan termesztésbe vonható új fajokra érdemes egy helyi földolgozó ipart is telepíteni, ami újabb és újabb munkahelyeket jelenthet, és csak az ipari fölhasználásra egyáltalán nem alkalmas faanyagot kell és lehet majd energetikai célra hasznosítani. És gondoljunk csak bele, a bútortá, épületbe beépített fa évtizedekig, sőt évszázadokig tartó szénraktározást is jelent, mielőtt újra visszakerülne a fotoszintézis által egyszer lekötött szén a természetes körforgásba, ami a fenntarthatóság és a klímaváltozás elleni küzdelem szempontjából nagyon fontos. Ennek tudatosítása a társadalomban legalább olyan innovációt jelent, mint meghonosítani egy eddig nem termesztett fajtát vagy éppen kidolgozni egy új ipari feldolgozó eljárást. A minisztérium mindezekben az Önök partnerei kíván lenni és készek vagyunk arra, hogy Önökkel együtt kidolgozzuk az Önöket érintő innovációs eredmények gyakorlati bevezetésének minél eredményesebb stratégiáját.